

Intervjuundersökning kring kollegialt lärande

Analys och reflektioner på förvaltningsnivå

Marie Sjöblom och Klas Peterson

2017-06-05

Citat från undersökningen kring kollegialt lärande:

Läslyftet är otroligt givande och det mest intressanta jag gjort med mina kollegor faktiskt! (Förstelärare)

Viktigt att det kollegiala lärande utgår från verkliga, konkreta uppgifter och inte blir en sak man gör för att konstatera att man har sysslat med kollegialt lärande, dvs metauppgifter.
(Förstelärare)

Det är kul, meningsfullt och underbart att se hur proffsiga våra förstelärare är. Kära förvaltning, fortsätt arbetet - var ihärdiga, ge inte upp fortsätt fortsätt fortsätt! (Skolledare)

Jag anser att det kollegiala lärandet är av stor vikt för vår skolutveckling framåt och för att höja professionen och de pedagogiska samtalen. (Skolledare)

Malmö stad

Intervjuundersökning kring kollegialt lärande

Bakgrund

Kollegialt lärande definieras på AGVF som ett *strukturerat, fokuserat och långsiktigt samarbete där lärare tillsammans utvecklar kunskaper och färdigheter kring undervisningen som leder till reella förändringar för elevers lärande*. Denna form av kompetensutveckling bedrivs på samtliga skolor, och samtliga förstelärare har i uppgift att driva processer kring kollegialt lärande. För att undersöka effekterna av arbetet med det kollegiala lärandet genomfördes under läsåret 16/17 en intervjuundersökning för att identifiera faktorer som påverkar det kollegiala lärandet positivt respektive negativt, samt hitta vad som är viktigt i nästa steg i det kollegiala lärandet. Denna rapport beskriver resultaten på förvaltningsövergripande nivå, och kommer att följas upp av lokala återkopplingar där skolledare och förstelärare tillsammans diskuterar resultaten på skolnivå.

Metod

Intervjuundersökningen genomfördes av Marie Sjöblom (lektor med inriktning kollegialt lärande) och Klas Peterson (förstelärare med inriktning systematiskt kvalitetsarbete). Utifrån en intervjuguide (se bilaga 1 och bilaga 2) genomfördes två fokusgruppsintervjuer på varje skola – en med förstelärare och en med skolledare. På en stor skola med många förstelärare delades förstelärarnas intervju upp i två grupper. Totalt genomfördes 33 intervjuer och varje intervju tog cirka 45 minuter. En av dessa intervjuer genomfördes endast skriftligt genom att deltagarna via mail svarade på frågorna i intervjuguiden.

Varje intervju inleddes med att definitionen (se ovan) av kollegialt lärandet gick igenom. Därefter följde en enskild reflektion i vilken deltagarna svarade på några av huvudfrågorna i intervjun via ett google-formulär. Skälet till detta upplägg var att alla skulle vara förberedda inför den efterföljande diskussionen, och för att åsikter som deltagarna eventuellt inte ville uttala högt likväl skulle komma fram i undersökningen. Enkätsvaren kategoriseras (se sammanställning i Bilaga 3), och redovisas i rapporten tillsammans med de muntliga svaren. Det fanns inte några stora skillnader mellan muntliga och skriftliga svar.

Under fokusgruppsintervjuerna följdes intervjuguiden noggrant, utom för en nystartad skola som vid intervjutillfället inte riktigt kommit igång med det kollegiala lärandet. Där ställdes endast de frågor som var möjliga att besvara vid intervjutillfället.

Intervjuerna spelades in och transkriberades och samtliga deltagare fick möjlighet att komplettera/ ge synpunkter. Endast ett fåtal kompletteringar gjordes.

Organisation av det kollegiala lärandet

Enkätundersökningen kring förstelärarreformen (Grundskoleförvaltningen & Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, 2017) visar att 97% av skolledarna och 97% av förstelärarna svarar att förstelärarna arbetar med kollegialt lärande. Bland lärarna är motsvarande siffra 62%. Överlag ses kollegialt lärande som ett prioriterat område. 95% av skolledarna, 85% av förstelärarna och 56% av lärarna ser det som mycket eller ganska mycket prioriterat (enligt enkätundersökningen kring förstelärarreformen). Att lärarnas svar ligger lägre än skolledargrupperna och förstelärargrupperna är inte konstigt, med tanke på att skolledare och förstelärare ofta tillsammans planerar struktur, innehåll/fokus och hur det kollegiala lärandet långsiktigt ska läggas upp. Begreppet kollegialt lärande tycks också vara mer känt hos skolledare och förstelärare, och det tycks finnas olika sätt att se på vad kollegialt lärande är på olika skolor.

Hur många förstelärare arbetar med kollegialt lärande?

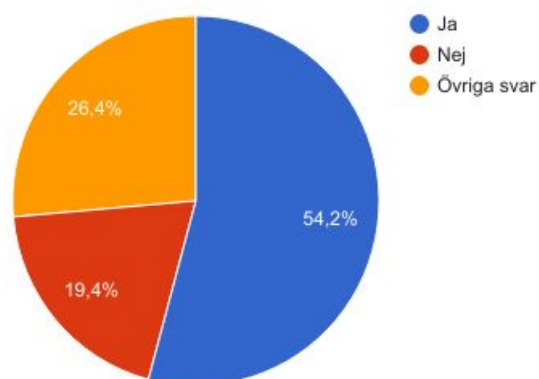
I den enskilda reflektionen handlar första frågan om förstelärarna på skolan leder grupper i kollegialt lärande. Trots att alla förstelärare har som uppgift att driva processer kring kollegialt lärande, är det 19,4% av förstelärarna som anger att de inte leder någon grupp.

I gruppen “övriga svar” anger de flesta att de har lett eller ska leda grupper, eller att de bedriver kollegialt lärande i annan form. En skola använder inte förstelärarna för att leda kollegialt-lärande-grupper, dock deltar de i kollegialt lärande tillsammans med lärarna.

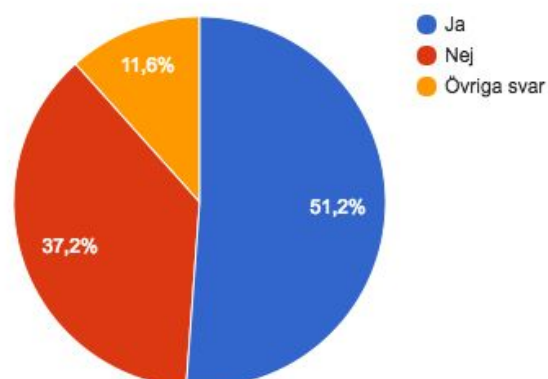
Förstelärarnas svar skiljer sig något från skolledarnas, men svaren är svåra att jämföra eftersom frågeformuleringen är annorlunda.

Anmärkningsvärt är att på 7 av 17 skolor har skolledarna på samma skola svarat olika på denna fråga. Några har svarat ja och några nej. Kanske har formuleringen “alla förstelärare” skapat viss osäkerhet.

Leder du en grupp i kollegialt lärande? (Förstelärare)

Leder alla förstelärare en grupp i kollegialt lärande? (Rektorer)

Struktur

De flesta skolor anger att nästan alla lärare deltar i kollegialt lärande i någon form. Det verkar emellertid finnas olika definitioner av kollegialt lärande, och i intervjuerna kallas ofta de flesta former av kollegialt samarbete (där lärare i någon form samarbetar med varandra) för kollegialt lärande. Till exempel ses enskilda auskultationer, sambedomning av prov, pedagogiska caféer, litteraturdiskussioner, som inte är satta i ett sammanhang eller med tydlig fokus/struktur/långsiktighet, ibland för kollegialt lärande.

Strukturen ser väldigt olika ut - från skolor med schemalagt kollegialt lärande varje eller varannan vecka och tid utsatt på konferensschema/i tjänstefördelning, till skolor med endast några kollegialt-lärande-träffar per termin. Tid är en återkommande faktor som diskuteras ofta i intervjuerna. Många anger att det är viktigt att det finns schemalagd tid för kollegialt lärande för att det ska bli strukturerat. Några förstelärare betonar vikten av att den avsatta tiden respekteras och inte används till andra möten. De flesta skolor planerar för att alla lärare ska delta.

En vanlig struktur för kollegialt-lärande-träffar är att lärare träffas i mindre grupper, ofta ämnesvis eller i arbetslag, och reflekterar/planerar tillsammans med varandra. Grupperna leds av förstelärare eller processledare. Mellan träffarna provas nya kunskaper i klassrummet, innan grupperna åter träffas för att reflektera tillsammans. Som hjälp i processerna finns ofta litteratur kopplad till forskning. Just nu deltar många skolor i [läslyftet](#), vilket är Skolverkets modell för kollegialt lärande kring språkutveckling. För läslyftet finns en dokumentationsmall (framtagen av Eva Bringéus och Marie Sjöblom) som används i de flesta deltagande grupper. Även andra kollegialt-lärande-grupper dokumenterar sina processer, t.ex. i delade dokument synliga för alla medlemmar i gruppen. I många intervjuer framgår det att dokumentation, och utvärdering av processerna är ett möjligt utvecklingsområde för att förbättra arbetet med beprövad erfarenhet.

Auskultationer är ofta en inbyggd del i det kollegiala lärandet. Det görs vanligtvis genom att lärarna besöker varandras klassrum i syfte att lära och ge feedback på hur olika metoder fungerar i undervisningen.

Fokus

Innehållet i det kollegiala lärandet är olika på olika skolor, men kopplas ofta till de av nämnden prioriterade områdena, t.ex. språkutveckling, matematikutveckling, ikt-utveckling och formativt lärande. Det finns också kollegialt lärande kring studiero, tid för lärande i klassrummet, ledarskap i klassrummet, auskultationer, ämnesöverskridande/ämnesdidaktiskt arbete etc. Vissa skolor har ett fokusområde som alla lärare arbetar med, medan på andra skolor finns många olika processer igång samtidigt.

Nästan alla skolledare och förstelärare anger "ökad måluppfyllelse" som mål för det kollegiala lärandet, men även andra skäl, som att lärarna tillsammans ska utveckla undervisningen och skapa ett gemensamt pedagogiskt språk. På några skolor finns det ett uttalat mål kring att det kollegiala lärandet ska minska lärarnas stress. Det går inte att visa på ett tydligt statistiskt orsakssamband, men det går att se att i enkätundersökningen kring förstelärarreformen ligger lärarsvaren för dessa skolor högre än

genomsnittet gällande förstelärarnas bidrag till undervisning, lärares lärande och skolans gemensamma utvecklingsarbete.

Det finns olika förutsättningar för skolutveckling på skolorna, till exempel gällande vem som driver det kollegiala lärandet, och vem som bestämmer arbetsform och fokusområde för det kollegiala lärandet. På flera skolor finns det en skolutvecklingsgrupp med skolledare och förstelärare och ev. specialpedagog som tillsammans diskuterat fram ett upplägg. På andra skolor är det skolledningen som bestämmer själv, och involverar förstelärarna senare i processen. På någon skola kommer förslagen från förstelärarna, medan skolledningen stöttar processerna.

Långsiktighet

På de flesta skolor är arbetet med kollegialt lärande (med struktur, fokus och långsiktighet) relativt nytt och de flesta svarar att de har arbetat strukturerat mellan noll och tre år. Åter igen är svaren beroende på hur kollegialt lärande definieras. Flera skolor anger att systematiken ökat de sista åren, och att det därför är först nu som de (enligt definitionen) har ett strukturerat kollegialt lärande. Förstelärarreformen är en bidragande orsak till att det går att bygga ett långsiktigt kollegialt lärande, men systematiken kom inte direkt i och med att förstelärartjänsterna infördes. Både förstelärare och skolledare anger att processledarutbildning och skolutvecklingsdiskussioner mellan skolledare och förstelärare har gjort det möjligt att organisera utvecklingsarbetet mer systematiskt.

På skolor med osäker framtid, till exempel på grund av organisatoriska förändringar som GY2020, anger många att det inte är möjligt att planera långsiktigt, men att de försöker så gott det går. Personalomsättning kan också ställa till det för långsiktigheten, och skolorna behöver tänka till kring hur ny personal sätts in i redan pågående processer. Både skolledare och förstelärare anger att det är viktigt för skolutvecklingsprocesser att långsiktighet kring kollegialt lärande kommuniceras tydligt.

Attityderna i kollegiet till kollegialt lärande är på de flesta skolor positiv, men det påpekas att det är viktigt att det kollegiala lärandet utgår från lärarnas behov, och att deltagande lärare ser vinster med det kollegiala lärandet. Lärare tycks uppskatta att få diskutera frågor som utvecklar undervisningen och hjälper eleverna framåt. En förstelärare säger *“Det är positivt att konkret prata om det som händer i klassrummet. Få konkreta tips. Detta är verkligen kollegialt lärande. Vi lär av varandra”*. Förstelärarna anger i sina svar att lärarattityderna är kopplade till hur stressade lärarna är i sin vardag, och att för många parallella processer samtidigt kan medföra att kollegialt lärande upplevs som stressande. Några skolledare och förstelärare säger att jantelagen och vilka som fått förstelärartjänsterna påverkat attityderna till kollegialt lärande negativt, även om det på de flesta skolor verkar finnas en utveckling mot att det blir mer och mer positivt. Lärarlönelyftet har inneburit ett bakslag på flera skolor då lärarnas samarbetsvilja minskat. Negativa attityder tycks dock främst vara kopplade till reformerna i sig, inte utvecklingsarbetet eller det kollegiala lärandet.

Skolledarnas och förstelärarnas roll i det kollegiala lärandet

Skolledare och förstelärare är överens om att skolledarnas viktigaste roll är att möjliggöra och organisera för det kollegiala lärande, medan det sedan vanligtvis är förstelärarna som genomför och leder processerna. Det är ovanligt att skolledarna deltar i lärarnas kollegialt-lärande-diskussioner,

även om det förekommer ibland. För att kunna leda processerna framgångsrikt, anger båda grupper att det är viktigt att skolledarna tydligt kommunicerar förstelärarnas uppdrag och ger mandat och stöttning till förstelärarna för att leda det kollegiala lärandet på skolorna. En annan viktig uppgift för skolledarna, som både skolledare och förstelärare anger, är att vara uthållig och tänka långsiktigt kring det kollegiala lärandet med fokus på vision/mål.

På några skolor anger skolledarna att de själva har ett kollegialt lärande för att kunna stötta lärarnas kollegiala lärandet och följa upp det i samband med lektionsbesök och medarbetarsamtal. Några nämner också att det centrala kollegiala lärandet för skolledarna som drar igång vt11 är viktigt (elva skolledare deltar i litteraturcirklar kring att leda lärares lärande (Wiliam, 2016) eller distribuerat ledarskap (Harris, 2014)).

Det är olika hur ofta skolledare och förstelärare träffas. På många skolor svarar båda grupper att de skulle vilja träffas oftare. Att förstelärarna under 2016 deltagit i en processledarutbildning anses generellt vara bra och viktigt, eftersom utbildningen har gett dem verktyg kring processledning, men samtidigt anges den som ett av skälen till varför skolledare och förstelärare haft svårt att hitta mötestid. På flera skolor har förstelärarna endast haft ett eller två möten med skolledningen ht16, vilket både skolledare och förstelärare anser är för lite.

Utvärdering av effekter från det kollegiala lärandet

Av intervjuerna framgår det att både skolledare och förstelärare anser att det kollegiala lärandet på många skolor bidragit till ett öppnare samtalsklimat, där lärare vågar släppa in varandra på lektionerna och vågar be om hjälp. Auskultationer är ett vanligt förekommande moment i många kollegialt-lärande-projekt och kan ha bidragit positivt till detta. Många anger också att de pedagogiska/didaktiska diskussionerna djupnat och att lärare har mer samsyn och ett gemensamt professionellt språk för att tala om undervisning och lärande. Några av förstelärintervjuerna pekar på att lärarna är mer motiverade och nyfikna, har större arbetsglädje, och att de delar med sig mer.

Nästan alla skolledare och förstelärare anger att det är för tidigt att dra några slutsatser om effekter på elevers lärande och i många av intervjuerna framgår det att skolledare och förstelärare tycker att det är svårt att mäta effekterna av det kollegiala lärandet. Frågan är hur många av ovanstående påståenden som är riktigt utvärderade, och hur många som är förhoppningar om effekter, eller känsla av effekter. En majoritet av skolorna har inte någon plan kring hur de ska utvärdera effekterna av kollegialt lärande. Vissa svarar att de ska utvärdera det, men att de inte bestämt hur utvärderingen ska genomföras. Det är också många som säger att de vill ha stöd kring verktyg för utvärdering.

Faktorer som bidrar positivt till det kollegiala lärandet

Det finns många faktorer som bidrar positivt till det kollegiala lärandet, men det går inte (och är heller inte önskvärt) att hitta ett recept på "gör såhär så fungerar det". Olika skolor har olika skolkulturer och olika organisatoriska förutsättningar. Gällande skolutveckling finns ingen "one-size-fits-all"-lösning (Harris, 2014; Scherp, 2013). När vi ställde frågan i googleformuläret gällande faktorer som bidrar

positivt till det kollegiala lärandet, finns det några svar som förekommer oftare än andra, och här redovisas dessa vanliga svar. För en sammanställning av svaren, se bilaga 3.

Vilka faktorer är det som bidrar till att kollegialt lärande fungerar på din skola? Förstelärare (72 svar)	Antal	Andel %
Engagemang och delaktighet i kollegiet.	30	42
Tid avsatt för kollegialt lärande	29	40
Stöd från skolledningen	17	24
Formaliserat, strukturerat arbetssätt	15	21
Tillit, öppenhet och samarbetsklimat	14	19

Vilka faktorer är det som bidrar till att kollegialt lärande fungerar på din skola? Skolledare (41 svar)	Antal	Andel %
Struktur och systematik	17	41
Tid avsatt för kollegialt lärande	12	29
Engagemang och delaktighet i kollegiet.	8	20
Läsllyftet (och matematiklyftet)	7	17
Tydliga syften/mål	6	15

Samtliga ovanstående svar återkom i den muntliga delen av intervjuerna. Alla grupper diskuterade tid och struktur som positiva faktorer för kollegialt lärande. En skolledare säger *“Ger man inte förstelärarna tid, så kan man inte förvänta sig något resultat”* Att förstelärarna har 20% utvecklingstid i sina tjänster ses som en förutsättning för att de ska kunna driva kollegialt-lärande-processer på skolorna, samt mötas i centrala/lokala grupper för att planera för kollegialt lärande. Det är emellertid inte bara förstelärarna som behöver tid, utan även lärarna behöver tid för att delta i kollegialt-lärande-grupper. En förstelärare säger *“Tiden är helig. Vi måste värna kollegornas tid. Vi har tid i vårt uppdrag, men det har inte kollegorna. De vill gärna vara med och göra”*. En annan förstelärare säger *“Tider i konferensschemat möjliggör: Nu kan man inte säga ‘jag kan inte’.”*

Struktur/organisation för kollegiala lärandet är andra viktiga faktorer. Det behöver finnas planerad tid för lärarna att samarbeta, t.ex. tid i konferensschema och kanaler för att dela information, material och dokumentation med varandra. En annan central strukturfråga gäller kommunikation kring kollegialt lärandet, t.ex. i att skolledare ger mandat till förstelärarna att leda kollegialt-lärande-processer, att målen är tydliga, och att det finns tid för förstelärare och skolledare att samarbeta.

En skillnad mellan skolledare och förstelärare i googleformulärsvaren var att relativt många förstelärare klassade tillit, öppenhet och samarbetsklimat som viktiga faktorer för kollegialt lärande, medan endast en skolledare skrev om detta. I den muntliga delen av intervjun så talade däremot båda grupperna om detta. En möjlig förklaring kan vara förstelärarnas och skolledarnas olika roller i det kollegiala lärandet - att förstelärarna kommer närmare lärarnas verklighet och de pedagogiska

diskussionerna. I övrigt är skolledare och förstelärare relativt samstämmiga om vilka faktorer som påverkar kollegialt lärande positivt.

Faktorer som bidrar negativt till det kollegiala lärandet

I googleformuläret finns en relativt stor samstämmighet kring frågor som påverkar det kollegiala lärandet negativt. Det råder dock större samstämmighet inom förstelärargruppen om förbättringsfaktorer än det gör inom skolledargruppen. 40% av förstelärarna nämner tid som en brist, medan skolledarna som mest kommer upp i 17% (gällande långsiktighet/uthållighet). Skolledarna nämner i enkäten också fler förbättringsfaktorer än vad förstelärare gör, trots att antalet skolledare är betydligt färre än antalet förstelärare.

Nedan redovisas de vanligaste svaren i googleformuläret kring negativa faktorer. För sammanställning av fler svar, se bilaga 3.

<i>Vilka faktorer behöver förbättras för att kollegialt lärande ska fungera bättre på din skola?</i> Förstelärare (72 svar)	Antal	Andel %
Mer tid	29	40
Organisation, systematik och struktur	22	31
Utvärdering, uppföljning och analys	13	18
Schema och kalendarium	12	17
Tydlig vision, syfte och mål	11	15
Långsiktighet	10	14
För många processer samtidigt, prioritering	10	14

<i>Vilka faktorer behöver förbättras för att kollegialt lärande ska fungera bättre på din skola?</i> Skolledare (41 svar)	Antal	Andel %
Långsiktighet/uthållighet	7	17
Organisation, systematik och struktur	6	15
Arbeta med målen/syftet för KL	4	10
Schema/Kalendarium	4	10
Få med alla/fler	4	10
Gemensam anda av att kollegialt lärande är angeläget	4	10
Tid	4	10

På samma sätt som för positiva faktorer återkom svaren i de muntliga intervjuerna.

Otydlighet kring centrala och lokala uppdrag, tex gällande ansvarsfördelning, tidsanvändning är något som diskuteras i många intervjuer. En skolledare säger "Det som hindrar är otydligheten och

uppeifrånperspektivet. Förstelärarna har flera uppdragsgivare och det är svårt för förstelärarna att veta vilket ben de ska stå på”. På vissa skolor fokuserar man på många olika kollegialt-lärande-projekt samtidigt. Ibland kan det bli stressande för lärarna och man kommer inte in på djupet. Det blir också svårt för lärarna att se den röda tråden och hur utvecklingsprojekten hänger ihop. Flera förstelärare reflekterar kring att det är många bollar i luften samtidigt, och att det kastas in nya bollar varje läsår.

På vissa skolor nämns förstelärarreformen i sig (jante, lönesplittring, avundsjuka etc.) och lärarlönelyftet som negativa faktorer för genomförande av kollegialt lärande. En skolledare säger “Förstelärare ger andralärare och sistelärare”. En annan säger att förstelärarreformen ställer till det mellan kollegor som tidigare varit kompisar, men att förstelärare nu kan mötas av reaktionerna “Det skiter jag i - du är förstelärare du ska göra det” och “Du kan ju inte bestämma, du kan ju inte mer än mig”. Fler förstelärare och skolledare upplever emellertid att även om det fanns problem inledningsvis när förstelärarreformen kom, är den nu alltmer accepterad på skolorna.

Ytterligare en negativ faktor som tas upp är tid. Det kan tyckas konstigt att förstelärarna tänker att tid är en negativ faktor, när de fått 20% för att arbeta med utvecklingsarbete. En möjlig tolkning här är att många förstelärare är ambitiösa och vill hinna med mycket på sina 20%. Det kan också relateras till ett lärarperspektiv och att även om förstelärarna har 20% utvecklingstid, så måste även lärare ha tid för att delta i kollegialt-lärande-processer.

Fler förstelärare än skolledare säger att en förbättringsfaktor är utvärdering, uppföljning och analys. En möjlig förklaring till detta är att dessa frågor diskuterats i samband med processledarutbildningen. Det känns emellertid viktigt att förstelärare och skolledare samarbetar kring detta, så att det kollegiala lärandet och systematiskt kvalitetsarbetet kan knytas ihop.

Nästa steg i det kollegiala lärandet

Sista frågan i undersökningen handlar om nästa steg i det kollegiala lärandet. Högst upp bland svaren i googleformuläret för skolledare har många svarat att de vill fortsätta på den inslagna vägen, men det finns även några som vill finna nya former för kollegialt lärande. Förstelärare uttrycker sig inte på samma sätt, men skriver om långsiktighet och kontinuitet. Förstelärare fokuserar också mer på praktiskt genomförande gällande t.ex. utvärdering och spridningsvägar, eventuellt för att detta är viktiga moment i processledarutbildningen som avslutades just i samband med intervjuundersökningen. Nedan redovisas de vanligaste svaren i googleformuläret. För sammanställning av samtliga svar, se bilaga 3.

<i>Vad ser du som nästa steg i det kollegiala lärandet på din skola?</i>	Antal	Andel %
Förstelärare (72 svar)		
Utvärdering, uppföljning och analys	12	17
Starta/fortsätta läslyftet och matematiklyftet	11	15
Spridning av erfarenheter	11	15
Långsiktighet, kontinuitet	9	13
Mer tid	9	13

<i>Vad ser du som nästa steg i det kollegiala lärandet på din skola?</i>		
Skolledare (41 svar)	Antal	Andel %
Fortsätta den inslagna vägen	12	29
Finna nya former av arbete med kollegialt lärande	5	12
Utvärdering, uppföljning och analys	5	12
Arbeta i tvärgrupper	4	10
Få med fler/alla i kollegialt lärande	4	10

Det är många förstelärare och skolledare som svarar att de behöver ha tätare möten med varandra samt arbeta mer med utvärdering av det kollegiala lärandet. En anledning till detta kan vara att frågor ställdes kring dessa områden tidigare i intervjun. Andra vanliga svar är att få med samtliga lärare på skolan, öka digitaliseringen eller utveckla hur man jobbar med auskultationer. Både förstelärare och skolledare tar också upp ett behov av att utveckla metoder för hur kunskaper sprids vidare i organisationen, både inom skolor, och mellan skolor tex genom erfarenhetsutbyten.

Några skolledare nämner kollegialt lärande för skolledare som en viktig faktor framåt. En skolledare säger *“För att få en legitimitet med att lärarna ska vara med i kollegialt lärande, så behöver även vi vara en del i samma tänkande/samma utvecklingsresa”*.

Diskussion och konkreta förslag på förändringar

I detta stycke sammanfattas de viktigaste lärdomarna från intervjuundersökningen.

Genomslag

Det kollegiala lärandet är igång i någon form på samtliga skolor. Det kan emellertid utvecklas ytterligare. Samtliga förstelärare har som uppdrag att leda processer kring kollegialt lärande och att då 19,4% av dem anger att de inte leder någon lärargrupp behöver man reflektera vidare kring. På sikt skulle alla förstelärare kunna leda eller vara delaktiga i ledandet av lärgrupper. På de skolor där alla lärare ännu inte ingår i ett kollegialt lärande finns oftast planer på att få med alla lärare. Det finns också ett behov av att tydliggöra begreppet kollegialt lärande och tydligt kommunicera varför vi arbetar med det och vad det är. I enkätundersökningen om förstelärarysningen svarar 40% av lärarna på en skola att de inte vet att de arbetar med kollegialt lärande, trots att samtliga lärare på den aktuella skolan arbetar strukturerat, fokuserat och långsiktigt med läsliften.

Samsyn

Det finns en relativt stor samsyn mellan skolledare och förstelärare kring faktorer som påverkar det kollegiala lärandet positivt och negativt, samt vad som är viktigt i ett nästa steg. Det skulle också vara värdefullt att undersöka samsynen med fler personalgrupper i skolan, tex lärare, bibliotekarier, elevhälsa, eftersom dessa också påverkar skolutveckling och elevers lärande. Förstelärarna ger mer samstämmiga svar kring samsyn i googleformuläret, medan skolledarnas svar spretar lite mer i olika riktningar. En möjlig förklaring till detta är att processledarutbildningen gjort att vissa frågor

diskuteras mycket bland förstelärarna, vilket kan ha påverkat vilka svar de för fram i intervjuundersökningen.

Ett område som det inte finns någon riktig samsyn kring mellan skolorna är definitionen av kollegialt lärande. Här finns även exempel på att skolledare och förstelärare ser olika på vad kollegialt lärande är inom skolorna. För att kunna tala om skolutvecklingsprocesser och kollegialt lärande på AGVF-nivå är det viktigt med tydligt definierade begrepp. Stödet som finns i forskning (Timperley, 2013; Cordingley, 2005; Skolverket, 2016; Harris, 2014) för att kollegialt lärande fungerar, gäller just fokuserat, strukturerat och långsiktigt arbete med fokus på elevers lärande, inte alla typer av kollegialt samarbete.

Kommunikation och samarbete

Gällande kommunikation finns det också ett behov att tydliggöra försteläraryupdrag, bland annat ansvarsfördelning och tidsanvändning för centrala uppdrag. För att få till kommunikation och ett bra samarbete mellan skolledningar och förstelärare är det också viktigt med regelbundna möten, t.ex. genom att varje skola terminsvis planerar in vilka jämna fredag skolledningen strukturerat träffar förstelärargruppen.

Intervjuundersökningen visar att på många skolor arbetar skolledare med att organisera för det kollegiala lärandet, medan förstelärarna implementerar och leder processerna. Timperley (2013) hävdar att det är viktigt att skolledarna är aktiva i utvecklingsarbetet. Det är därför möjligt att det finns risker med denna uppdelning, såvida det inte finns ett nära samarbete mellan skolledare och förstelärare, och en tydlig kommunikation kring förändringsprocesserna. En enkel sak att förbättra här är just schemaläggning av möten mellan förstelärare och skolledare på de skolor där detta inte har fungerat, för att bidra till ett närmare samarbete kring analys och uppföljning.

En aspekt som kan förbättras gällande kommunikation och samarbete är hur förvaltningsledningen och områdescheferna kommunicerar kring förstelärarnas uppdrag gällande bland annat centrala uppdrag och hur mycket tid som används centralt lokalt. En skolledare säger "*Deras 20% äts upp av det centrala uppdraget. Vi har inte dem här hos oss*". En annan skolledare säger "*Svaret att det inte är något som hindrar att det lokala och centrala uppdraget går hand i hand stämmer innehållsmässigt, men inte tidsmässigt*". Några förstelärare nämner att deras kollegor inte har insyn i deras centrala uppdrag, och att det då kan upplevas som att de bara är iväg på möten hela tiden. Det finns också irritation över att förstelärare sökt lokalt formulerade tjänster, men ska jobba med centrala uppdrag. Det finns också önskemål om en sammanställning över försteläraryupdrag. Denna finns redan, se sammanställning på [komin](#).

Önskemål finns från både förstelärare och skolledare med ett utökat samarbete i att skolledare bjuds in att vara med på förstelärardagar.

Utvärdering och analys

Utvärdering av hur kollegialt lärande påverkar lärares lärande och elevers lärande är ett tydligt utvecklingsområde i intervjuundersökningen. Många skolor identifierar detta som ett viktigt nästa steg, och det finns också behov av externt stöd kring detta, t.ex. från de förvaltningsövergripande lektorerna. För att arbeta med "rätt" saker i skolutvecklingsarbetet, är det viktigt att använda det systematiska kvalitetsarbetet för att identifiera *vad* vi behöver arbeta med, använda det kollegiala

lärandet för att hitta metoder för *hur* vi kan utmaningarna som vi identifierar, för att på så sätt nå målen, vilka är *varför* vi gör det kollegiala lärandet.

En skollärdare säger att “*De lärare som tänker mer ‘helhet’ och ‘hel utbildning’, tycker att kollegialt lärande är mer positivt*”. Även några förstelärare talar om vikten av att skolan har en helhetsidé och att detta kan ändra lärarnas inställning till utvecklingsarbete. En förstelärare säger “*Helhetstänk, att ledningen är tydlig med vad man har för syfte och att det är viktigt. Jag tycker att det som fungerar bra är att vi har ett bättre longitudinellt tänk än tidigare och det tror jag är bra. En initialt tveksam och kritisk attityd har åtminstone delvis förbytts till en mer positiv och ibland faktiskt stolt inställning till hur vi jobbar.*”

Referenser

Cordingley P., Bell M., Thomason S., Firth A. (2005). The impact of collaborative continuing professional development (CPD) on classroom teaching and learning. Review: How do collaborative and sustained CPD and sustained but not collaborative CPD affect teaching and learning? *Research Evidence in Education Library*. London: EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London.

Grundskoleförvaltningen & Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen (2017). Förstelärarenkäten Rapport. Hämtad från:

<https://komin.malmo.se/download/18.6816c1d315c51f8fbfa72400/1496145949500/Rapport+f%C3%B6rstel%C3%A4rarenc%C3%A4t+slutlig.pdf>

Harris, A. (2014). *Distributed leadership matters. Perspectives, practicalities, and potential*. Thousand Oaks: Corwin.

Scherp, H. (2013). *Lärandebaserad skolutveckling: lärglädjens förutsättningar, förverkligande och resultat*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Skolverket. (2016). *Kollegialt lärande nyckelfaktor för framgångsrik skolutveckling*. Hämtad från: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/artikelarkiv/kollegialt-larande-nyckelfaktor-for-framgangsrik-skolutveckling-1.171296>.

Timperley, H. (2013). *Det professionella lärandets inneboende kraft*. Lund: Studentlitteratur.

William, D. (2016). *Att leda lärares lärande: formativ bedömning för skollärdare*. Stockholm: Natur och Kultur.

Bilaga 1: Intervjuguide – förstelärargrupper

Information om syfte och om hur informationen används och redovisas

Definition

Med KL menar vi ett strukturerat, långsiktigt, fokuserat samarbete mellan lärare i vilket de tillsammans utvecklar kunskaper och färdigheter kring undervisningen.

Brev/enskild reflektion

Besvaras på papper eller via formulär. Svaren är anonyma eller anonymiseras. Ca 10 min.

1. Leder du en grupp i kollegialt lärande?
2. Vilka faktorer är det som bidrar till att KL fungerar på din skola?
3. Vilka faktorer behöver förbättras för att KL ska fungera bättre på din skola?
4. Vad ser du som nästa steg i det KL på din skola?

Vad är KL på er skola? Hur ser det kollegiala lärandet ut?

Struktur: Vilka arbetar/arbetar inte med systematiskt KL?
I vilka former/vilken struktur arbetar ni med KL? (Hur ofta? Tid?)
Vilket stöd ger skolledningen? Hur ofta träffar ni skolledningen?

Fokus: Vad är målet med det KL?
Vem har bestämt arbetsform/fokusområde? Varför?

Långsiktighet: Hur länge har ni arbetat systematiskt med KL?
Vilka är attityderna till KL i kollegiet?

Vad är förstelärarnas roll i skolans arbete med KL?

Skulle ni kunna användas på något annat sätt?
Vad är det som möjliggör/hindrar ert arbete?

Vilka effekter har arbetet med KL haft så här långt?

Kan man se några effekter ännu?

- På lärares lärande - kopplat till Timperleys TEACHING.
- På elevers lärande - kopplat till Timperleys LEARNING

Hur vet ni detta? Vilken plan finns för utvärdering av KL?

Vad fungerar bra i det KL?

Vilka faktorer är det som bidrar till att KL kan fungera på er skola?

Vad fungerar mindre bra i det KL? Utvecklingsområden?

Vilka faktorer behöver förbättras för att KL ska fungera bättre på er skola?

Vad är nästa steg i ert KL?

Vilka långsiktiga tankar finns? Vilket stöd behövs? (Strukturellt (resurser, tjänstefördelning, lokaler etc.)
Intellektuellt (utbildning, skolkultur etc))

Bilaga 2: Intervjuguide – skolledargrupper

Information om syfte och om hur informationen används och redovisas

Definition

Med KL menar vi ett strukturerat, långsiktigt, fokuserat samarbete mellan lärare i vilket de tillsammans utvecklar kunskaper och färdigheter kring undervisningen.

Brev/enskild reflektion

Besvaras på papper eller via formulär. Svaren är anonyma eller anonymiseras. Ca 10 min.

1. Leder alla förstelärare en kollegialt-lärande-grupp?
2. Vilka faktorer är det som bidrar till att KL fungerar på din skola?
3. Vilka faktorer behöver förbättras för att KL ska fungera bättre på din skola?
4. Vad ser du som nästa steg i det KL på din skola?

Vad är KL på er skola? Hur ser det kollegiala lärandet ut?

Struktur: Vilka arbetar/arbetar inte med systematiskt KL?
I vilka former/vilken struktur arbetar ni med KL? (Hur ofta? Tid?)
Hur arbetar ni som skolledare med det KL? På vilket sätt leder/stöttar ni processerna?
Hur ofta träffar ni FL-grupperna?

Fokus: Vad är målet med det KL? Vem har bestämt arbetsform/fokusområde? Varför?

Långsiktighet: Hur länge har ni arbetat systematiskt med KL?
Vilka är attityderna till KL i kollegiet?

Vad är förstelärarnas roll i skolans arbete med KL?

Skulle de kunna användas på något annat sätt?
Vad är det som möjliggör/hindrar deras arbete?

Vilka effekter har arbetet med KL haft så här långt?

Kan man se några effekter ännu?

- På lärares lärande - kopplat till Timperleys TEACHING.
- På elevers lärande - kopplat till Timperleys LEARNING

Hur vet ni detta? Vilken plan finns för utvärdering av KL?

Vad fungerar bra i det KL?

Vilka faktorer är det som bidrar till att KL kan fungera på er skola?

Vad fungerar mindre bra i det KL? Utvecklingsområden?

Vilka faktorer behöver förbättras för att KL ska fungera bättre på er skola?

Vad är nästa steg i ert KL?

Vilka långsiktiga tankar finns? Vilket stöd behövs? (Strukturellt (resurser, tjänstefördelning, lokaler etc.)
Intellektuellt (utbildning, skolkultur etc))

Bilaga 3: Sammanställning enkätundersökning

För att undvika publicering av svar som tydligt pekar mot vem informanten är så har i denna sammanställning de svar som gett av endast en person tagits bort.

<i>Vilka faktorer är det som bidrar till att kollegialt lärande fungerar på din skola?</i>		
Förstelärare (72 svar)	Antal	Andel %
Engagemang och delaktighet i kollegiet	30	42
Tid avsatt	29	40
Stöd från skolledningen	17	24
Formaliserat, strukturerat arbetssätt	15	21
Tillit, öppenhet och samarbetsklimat	14	19
Förstelärares mandat och ledarskap	7	10
Bra gruppkonstellationer	7	10
Tydliga mål	6	8
Läs- och ma-lyften fungerar bra	6	8
Förstelärares samarbete	5	7
Utbildade processledare	5	7
Förankring i kollegiet	4	6
Långsiktig vision	4	6
Närhet på liten enhet	3	4
Utgår från ett verkligt behov, angeläget	3	4
Gemensamma mål	3	4
Fokus och prioritering	3	4
Spridning i kollegiet, delakultur	3	4
Tydligt uppdrag	2	3
Användbarhet	2	3
Valbarhet, att få välja fokus för kollegialt lärande	2	3
Ett gemensamt didaktiskt språk	2	3
Frivilligt i början, gradvis introducerat	2	3
Grundat i forskning	2	3
Bra lärare	2	3

<i>Vilka faktorer är det som bidrar till att kollegialt lärande fungerar på din skola?</i>		
Skolledare (41 svar)	Antal	Andel %
Struktur och systematik	17	41
Tid avsatt för kollegialt lärande	12	29
Engagemang och delaktighet i kollegiet.	8	20
Läslyftet (och matematiklyftet)	7	17
Tydliga syften/mål	6	15
Schemalagt/Kalendarium	5	12
Gemensamt fokus/samsyn	4	10
Processledarutbildning	3	7
Bra/skickliga förstelärare	3	7
Klart definierade försteläraryupdrag	3	7
Utvärdering, uppföljning och analys	3	7
Kompetens	3	7
Tydlig tillämpning/synliga vinster med kollegialt lärande	3	7
Goda former för utbyte av erfarenheter	2	5
Stöd från skolledning	2	5
Delakultur	2	5
Förstelärare som samarbetar bra	2	5
Alla grupper har en processledare	2	5
Arbetet med studiero	2	5
Samarbete	2	5
Långsiktighet/kontinuitet	2	5

<i>Vilka faktorer behöver förbättras för att kollegialt lärande ska fungera bättre på din skola?</i>		
Förstelärare (72 svar)	Antal	Andel %
Mer tid	29	40
Organisation, systematik och struktur	22	31
Utvärdering, uppföljning och analys	13	18
Schema och kalendarium	12	17
Tydlig vision, syfte och mål	11	15
Långsiktighet	10	14
För många processer samtidigt, prioritering	10	14
Stöd och engagemang från skolledning	8	11
Alla vill inte delta, omotiverade lärare	7	10
Samsyn i kollegiet, förankring	4	6

Reflektion	4	6
Spridning av erfarenheter i kollegiet	3	4
Utgå från verkliga behov, angeläget	3	4
God strategi	3	4
Tydligt uppdrag för förstelärare om kollegialt lärande	3	4
Samspel förstelärare, Samspel ledning, AGVF	3	4
Förstelärares mandat från ledning	2	3
Tillit, öppenhet och samarbetsklimat	2	3
Förstelärares inflytande över utformning	2	3
Öppenhet mellan olika program	2	3

<i>Vilka faktorer behöver förbättras för att kollegialt lärande ska fungera bättre på din skola?</i>		
Skolledare (41 svar)	Antal	Andel %
Långsiktighet/uthållighet	7	17
Organisation, systematik och struktur	6	15
Arbeta med målen/syftet för kollegialt lärande	4	10
Schema/kalendarium	4	10
Få med alla/fler	4	10
Gemensam anda av att kollegialt lärande är angeläget	4	10
Tid	4	10
Sprida goda exempel	3	7
Utvärdering, uppföljning och analys	3	7
Implementering i klassrummet	2	5
Tydligare roller för FL och processledare	2	5
Lärares aktiva val av fokus inom kollegialt lärande	2	5
Alla vill inte delta, omotiverade lärare	2	5
Tillit, öppenhet och samarbetsklimat	2	5
Att förstelärarna vågar ta kommando	2	5
Fler möten förstelärare och ledning	2	5

<i>Vad ser du som nästa steg i det kollegiala lärandet på din skola?</i>		
Förstelärare (72 svar)	Antal	Andel %
Utvärdering, uppföljning och analys	12	17
Starta/fortsätta läslyftet och matematiklyftet	11	15
Spridning av erfarenheter	11	15
Långsiktighet, kontinuitet	9	13
Avsätta mer tid	9	13

Strukturerat arbetssätt	8	11
Arbeta språkutvecklande	8	11
Auskultation	7	10
Omfatta alla/fler	6	8
Litteratur och forskning	6	8
Schemaläggning och tjänstefördelning av KL-aktiviteter	5	7
Fokusera på ett/färre områden, prioritering	5	7
Skapa öppenhet och tillit	4	6
Genomslag i klassrummet/implementering	4	6
Ämnesövergripande arbete	3	4
Behovsstyrt arbete	3	4
Stöd och engagemang från skolledning	2	3
Arbete med vision, syfte och mål	2	3
Arbeta med formativ bedömning	2	3
Utgå från verkliga behov, angeläget	2	3
Utnyttja varandras kompetenser	2	3
Förbättra organisationen	2	3
Involvera elever	2	3
Arbeta med IKT	2	3

<i>Vad ser du som nästa steg i det kollegiala lärandet på din skola?</i>		
Skolledare (41 svar)	Antal	Andel %
Fortsätta den inslagna vägen	12	29
Finns nya former av arbete med kollegialt lärande	5	12
Utvärdering, uppföljning och analys	5	12
Arbeta i tvärgrupper	4	10
Få med fler/alla i kollegialt lärande	4	10
Nya schemalösningar/mötestider	3	7
Mer auskultation	3	7
Arbeta med målen/syftet för kollegialt lärande	2	5
Spridning av erfarenheter	2	5
Fortsatt utveckling	2	5
Se över förstelärarnas arbetsuppgifter inom kollegialt lärande	2	5
Strukturerat arbetssätt	2	5